

Tardor 2019

Aproximació a la traducció de l'autotraducció nabokoviana

Marta Nin

Vladímir Nabókov ja era un escriptor cèlebre entre la nombrosa comunitat russa a l'exili quan va començar a escriure narrativa en anglès. Encara no tenia quaranta anys, i ja havia publicat en rus gairebé una seixantena de relats, nou novel·les i incomputables versos. El pas a l'anglès estava motivat pel fet que començava a adonar-se de la progressiva disgregació de la comunitat d'exiliats russos i, sota el règim soviètic, no entreveia cap possibilitat de publicar al seu país d'origen. Si bé dominava perfectament l'anglès, aquesta voluntària migració lingüística la va viure com una «tragèdia personal». Afirmava que va ser com aprendre a fer servir les mans havent-ne perdut gairebé tots els dits. Però en anglès també va ser ben prolífic: va publicar nou novel·les i deu contes. Paral·lelament, a mesura que els seus llibres escrits en anglès sortien a llum, anava traduint la seva obra russa a l'anglès amb l'ajuda d'un traductor russoamericà (amb el temps aquest traductor va ser el seu fill Dmitri). De vegades, aquest procés d'autotraducció desembocava en una reescriptura profunda del text, un dels motius pels quals Nabókov considerava que la versió definitiva de la seva narrativa autotraduïda era l'anglesa. Tot i això, quan es tracta de fer una traducció dels textos que Nabókov va escriure originalment en la seva llengua materna, penso que és determinant disposar de l'original rus i confrontar-lo amb la versió anglesa. És aquest exercici de comparació el que he dut a terme a l'hora de traduir al català la majoria de relats del recull *Senyals i símbols*, publicat per Godall Edicions. Per a aquesta antologia vaig triar tretze contes, dels quals dos eren en rus (sense autotraducció anglesa), dos eren en anglès (llengua en la qual van ser escrits), i nou eren autotraduccions del rus a l'anglès.

Pel que fa a aquests nou contes autotraduïts per Nabókov, quan hi ha un procés de reescriptura, m'he remès sempre a la versió anglesa. De vegades hi ha un enriquiment —o més complexitat— de la sintaxi; altres cops, es tracta de veritables canvis de contingut: aporta nous elements a l'argument, incorpora frases, n'elimina d'altres. El conte en què aquest procés és més evident és «L'aurelià». En aquest cas, l'autor introdueix precisament el concepte d'aurelià, absent a l'original rus, i aquest canvi acaba determinant un nou títol.

Nabókov va emprendre la tasca d'autotraduir-se coneixent bé la pràctica de la traducció. Ell mateix havia traduït al rus obres escrites en anglès i en francès, i va dedicar deu anys de la seva vida a traduir a l'anglès la novel·la en vers de Puixkin *Eugeni Oneguín*. En alguns casos va aplicar a les seves autotraduccions els mateixos criteris que en la traducció d'obres d'altri. Per exemple, com a traductor de l'anglès i del francès solia russificar aquells elements que considerava barreres culturals, obstacles per a una lectura fluida. És el cas de la seva traducció al rus d'*Alícia en el país de les meravelles*, en què rebateja la protagonista de Lewis Carroll amb el nom rus d'Ània. D'una manera més o menys semblant, Nabókov anglicitza o americanitza certs elements russos en les autotraduccions. La protagonista de la seva primera novel·la russa, Màixenka, passa a dir-se Mary en l'autotraducció anglesa, de

manera que el títol del llibre també canvia. Pel que fa als relats del recull que ens ocupa, Nabókov no va tan lluny, però elimina en l'autotraducció la majoria de patronímics dels personatges, i suprimeix o altera bona part dels diminutius de nom propi amb valor afectiu. Per exemple, la protagonista del relat «Una bellesa russa», que en l'original s'anomena sempre Olga Alekséievna, en la versió anglesa es diu simplement Olga. I la seva amiga, anomenada Vérotxka en la versió russa, en l'anglesa sempre es diu Vera. Pel que fa a la versió catalana, no he considerat que aquests noms del text original fossin un obstacle de lectura; al contrari, penso que eliminar o modificar aquests trets russos seria una pèrdua per al lector català.

Un dels aspectes de què ens beneficiem confrontant les versions russa i anglesa dels relats és que ens acostem més a la musicalitat del text. Com a exemple, podem esmentar el títol del conte «Un núvol, un llac, un castell». En l'original «Облако, озеро, башня», l'autor alterna una sèrie de sons, [o], [b], [a], creant un ritme que també ve donat per l'accentuació. De manera semblant, la versió anglesa del títol busca la musicalitat amb «Cloud, castle, lake». Per això, tradueix *башня* com a *castle* en lloc de *tower* i inverteix l'ordre de les paraules. Així doncs, l'autor dona ritme al títol i crea també una al·literació amb els sons [k], [l]. En la traducció catalana, he optat per mantenir l'ordre de les paraules del títol original rus, però he traduït «castell» en lloc de «torre» com en la versió anglesa: la finalitat era marcar un ritme, com també crear una al·literació a partir dels sons [u] [n] [k] [ʎ].

Aquests són només alguns petits exemples del que ha representat traduir bona part dels relats de *Senyals i símbols*. En definitiva, en la traducció de l'autotraducció nabokoviana he intentat fer una suma de les dues versions firmades pel mateix escriptor.

Per acabar, voldria fer un apunt sobre la qüestió del nom de l'autor. En les traduccions al català d'obres d'aquest escriptor, publicades al llarg dels anys vuitanta i noranta per Edicions 62, La Magrana i Edhasa, el nom hi figura transcrit a partir del rus d'aquesta manera: Vladímir Nabòkov. Tot i així, a partir de l'any 2000 les editorials catalanes deixen d'accentuar-ne el nom. Fins i tot desapareixen els accents en les reimpressions d'Edicions 62, malgrat que prèviament aquesta editorial sí que n'havia accentuat el nom. Per quin motiu hi ha aquesta renúncia als accents? Penso que potser pel fet que totes aquestes traduccions són publicacions d'obres escrites originalment en anglès. Tal com correspon a les normes de la transcripció anglesa, el nom de l'autor en anglès és Vladimir Nabokov. I aquest va ser el seu nom com a ciutadà naturalitzat nord-americà. Tanmateix, encara que sembli una tautologia, ens referim a un autor rus nascut a Rússia, i la transcripció catalana del seu nom difereix de l'anglesa. D'altra banda, escriure'n el nom i cognom a l'anglesa ens porta a pronunciar-los com a paraules agudes quan són planes. En aquest sentit, voldria recordar que en el seu llibre sobre Gógol, Nabókov aclaria la pronúncia del nom d'aquest escriptor i afirmava que no podrem arribar a entendre un autor si no som capaços ni de pronunciar-ne el nom correctament. Aquests són els motius principals que em van conduir a proposar a Godall Edicions que seguíssim l'opció de les primeres traduccions que es van publicar en català al llarg dels anys vuitanta i noranta, però amb la grafia segons les pautes actuals de l'IEC: Vladímir Nabókov.